

VI KVINNOR

Pris 75 öre

Nr **1** ★ 1963

Nytt år — nya fredshandlingar

"Först när avrustningen är total kan vi resa oss ur förnedringen och ångesten och begynna förverkliga frihet och människovärde på vår kära gamla jord."

(Ur ett julbrev från Toini och Felix Iversen, Finland.)

När jag skriver detta har det nya året ännu inte börjat. Må det tillåtas mig att komplettera min artikel i julnumret om fredsaktioner under 1962. Den gången skrev jag inte om Japan, det land där fredsarbetet är intensivare än i något annat. I augusti höll mödrar i Japan sin åttionde kongress med 18.000 deltagare. Den rörelsen i Japan, mödrarnas resning till livets försvar, är en frukt av den internationella mödrakommitténs arbete under åren efter mödrakongressen i Lausanne (1955).

Inte kunde jag heller berätta i julnumret om den tionde Pugwash-konferensen som hölls i London i september med deltagande av vetenskapsmän från 36 länder i väst och öst. Den första konferensen hölls i *Pugwash nova Scotia* 1957. Dess ursprung var en inbjudan undertecknad av Einstein och Russel (1953). Dessa konferensers mål har varit och är att avskaffa krig och krigshot. De medel som anges är: 1) minskad spänning mellan länder och ökad förståelse mellan folken; 2) slut på kapprustningen; 3) skapande av ett något så när säkert system för rustningskontroll som ger fullgett skydd och underlag för ömsesidigt förtroende; 4) start av ett förfarande som steg för steg ger möjligast pålitliga kontroll och garanti — kärnvapenprovrens omedelbara inställande måste vara första steget. I uttalandet från Londonkonferensen heter det: "Vi befinner oss nu på en punkt när det inte är nog att allmänt ange principer; *handling är nödvändig*." I samband med detta uttalande framlades förslaget om förseglade seismografiska instrument såsom ersättare för personlig kontroll.

En helt fristående fredshandling i *New York* 5—11 november måste också omnämnas. Det var en strejk anordnad av teaterchefen *Julian Beck* och hans hustru i samband med guvernörsvalet. Strejkens slogan var "Rösta inte på det kalla krigets kandidater" sjungen i talkör. Omkring

600 personer, många ungdomar, deltog. Man gick vakt utanför stora firmors kontor, utanför politiska och arbetarorganisationers lokaler etc. *Julian Beck* menar att freden kan vinnas endast när människor vägrar att stödja kriget i sin dagliga verksamhet — vi måste få en generalstrejk för fred i olika länder med hundratusentals människor som deltagare.

När jag först började skriva om fredshandlingar var det främst för att få in i språkbruket ett ord till motvikt med krigshandlingar. Men samtidigt ville jag ansluta mig till alla de fredsarbetare som under de sista åren kommit till insikt om att ord inte räcker — vi måste söka nya vägar. Därmed vill jag inte ha sagt att det talade och skrivna ordet är

att förakta som fredshandling. Både och måste vi ha. Alla former som tänkas kan. Vi måste alltjämt ge upplysning om att krig i vår epok betyder människosläktets undergång. Vi måste ordna möten, skriva artiklar och böcker. Vi måste gå med namninsamlingslistor. Vi måste intervjua riksdagskandidater. Vi måste bevaka kandidatnomineringarna.

Vi måste kanske gå iorstrejk för freden, när vi får kraft till det. Det är bra om några av oss fastar för freden och ger de sparade pengarna till fredsarbetet. Det är bra om några vägrar krigstjänst eller bryter mot andra regler så att de kommer i fängelse för freden. Vi måste tillsammans gå de gamla vägarna i allt större massor. Vi måste finna nya effektivare vägar. Än har vi en nådatid — men hur länge?

26. 12. 1962.

Andrea Andreen.

De obotfärdigas förhinder

I Norrbotten är det dåligt med jobb för kvinnor, sådant jobb som de kan få betalt för alltså. De unga flickorna får söka sig söderöver för att få arbete.

Men så var det en 19-årig tös i Arvidsjaur som alltid drömt om att bli bilmekaniker. Hon upptäckte på höstkanten en annons om att såväl flickor som pojkar var välkomna till verkstadsskolan för utbildning. Själglad anmälde hon sig bums till bilmekanikerkursen. Strålande betyg från realskolan hade hon så verkstadsskolans dörrar borde stått vidöppna tycker man. Men där finns ett aber: vid skolan finns bara en toalett och ett tvätttrum och dessa sanitetsutrymmen måste ju pojkarna ha, så det blev nej till flickan.

Står verkstadsskolorna öppna för såväl flickor som pojkar? *Principiellt* ja, men inte i verkligheten! Så här säger skolinspektören i Luleå till pressen:

"Våra verkstadsskolor ska i princip vara öppna för både pojkar och flickor. Blir det allmänt med flickor på våra mekaniska avdelningar får vi bygga om de sanitära inrättningarna. Men ännu så länge hör det till sällsyntheterna att flickor söker till mekanikerkurser."

Det gör det ja. Visserligen skrivs och talas det mycket om hur nöd-

vändigt det är att flickorna *stimuleras* till ett bredare yrkesval — men när det inte finns toaletter så... Och det kommer alltså inte att finnas förrän det blir "allmänt" att flickor söker till mekaniska avdelningar. Hur många ska ha fått avslag innan dess? Och meddelat andra unga flickor att det inte lönar sig att söka till verkstadsskolans mekanikerkurser.

St.T. har så rätt:

"Retirerande från den ena orimliga ståndpunkten till den andra har motståndarna mot kvinnor i arbetslivet till slut funnit det säkrast att förskansa sig på toaletterna, ett ställe där de naturligtvis borde få sitta fredade."

Tidningen V I K V I N N O R

Argång 15

Redaktör och ansvarig utg.:

VALBORG SVENSSON

I redaktionskommittén:

SIGNE FREDHOLM

BIRGIT JANSSON

★

Utkommer med nio nr per år

Prenumerationspris per år 6 kr

Lösnummer 75 öre

Postgiro 513 23 — Norrtullsgatan 5, 1/2 tr., Stockholm Va

SVENSKA KVINNORS

VÄNSTERFÖRBUND

Tel. 32 80 96

Tryckeri AB Plantryck
Stockholm 1963

En god mor är en glad mor

När det är fråga om barnpsykologi — alltså förståelse för barnen, för deras sätt att tänka och reagera i olika åldrar och deras behov — lär det näppeligen finnas någon icke svensk som i vårt land har ett så grundmurat anseende som norskan Åse Gruda Skard. Vi har hört henne i radio, alltsomoftast möter oss hennes namn under artiklar i tidskrifter, hon citeras i pressen — kort sagt hon är så känd och aktad här att vi nästan betraktar henne som hemmahörande hos oss. Men det är hon nu inte, hon är norska och bor i Oslo eller rättare sagt ovanför Oslo, uppe på en av de sköna åsar som ger norrmännens huvudstad dess särskilda charm.

En av redaktörerna i tidskriften "KVINNER hjemme og ute", Eva Rönnow, besökte docent Åse Gruda Skard en dag i höstas då huset doftade nyplockade äpplen. Eva Rönnow frågade och fru Skard, som både hunnit med att uppfostra fem barn och bli en lärd docent, svarade. De svaren är så klara och så kloka och genomlysta av mänsklig värme att vi här tar oss friheten att återge samtalet, som börjar med en fråga från intervjuaren:

— Fru Skard, vi vill faktiskt rikta en anklagelse mot barnpsykologerna som grupp. Ni har nu i årtal tjatat och tjatat om dessa de första viktiga åren av barnens liv och om moderns roll. Det har lagts ett så stort ansvar på oss att det kan bli svårt att bära och mycken sentimentalitet har efterhand spunnits kring förhållandet mor och barn. Det är en känslomahet som våldsamt griper tag i mödrar som arbetar utanför hemmet, och i dag är det många, många som har ont samvete därför att de "går från barnen" som det heter.

Psykologerna missuppfattas

— Vi psykologer arbetar med forskning och undersökningar, svarar fru Skard, och av och till framlägger vi resultaten av dessa. Men för det första så är vi sällan tvärsäkra på någonting, vi "antar" och vi säger ofta "kanske". För det andra är det fråga om vilka resultat offentligheten, t. ex. pressen, är intresserad av att föra vidare till allmänheten.

Dessa våra uttolkare tar gärna fram det som de gärna vill ha, de stryker våra förbehåll och använder resultaten som det passar bäst med hänsyn till deras egen åsikt. Och det är det stoffet som kommer i tidningarna och blir läst av folk mest.

Ett exempel

— Nu ska jag berätta för er om förhållandet mellan mor och barn, hur det kan gå med det från psykologen till dagspressen, fortsätter Åse Gruda Skard.

Docent Åse Gruda Skard.

— Den engelske barnpsykiatern dr. Bowlby sände 1951 ut en artikel genom Världshälsoorganisationen. Artikeln kom alltså på alla världens språk. I den artikeln skrev dr. Bowlby: "Små barns långvariga åtskiljande från modern kan föra till svårigheter senare i livet."

Lägg märke till hur försiktigt dr. Bowlby uttalade sig. Han gjorde tre förbehåll. Men likväl användes han som tillhygge mot kvinnorna i arbetslivet. För hur kom meningen att lyda i dagspressen: "Varje åtskiljande av vilket som helst barn från modern måste föra till svårigheter senare i livet."

— Det är onekligen en stor skillnad, fru Skard.

— Ja, inte sant. Det som är så irriterande är ju att vi bara blir hörda och citerade när det är något som kan tolkas i en bestämd riktning. Om vi säger att det är vetenskapligt fastslaget att fadern spelar en viktig roll i barnets liv, då är ingen intresserad, och det kommer inte i tidningen.

Senaste nytt

Under den senaste tiden har det framkommit resultat från undersökningar i England, Skottland och Frankrike som alla bekräftar varsamheten i dr. Bowlbys uttalelser år 1951, fortsätter fru Skard.

— Det låter spännande.

— Det är spännande. För det första råder där nu enighet om att det första halvåret av vårt liv är det ganska likgiltigt för oss vem som vårdar oss. Vi gör inte åtskillnad på folk när vi är spädbarn. Det vi behöver då är mat, värme och öm beröring.

Vid 6-månadersåldern begynner sinnena utveckla sig, och de behöver också näring. Nu börjar barnet se skillnad mellan människorna omkring sig. Efterhand binder det sig till en bestämd person. Det blir naturligt nog oftast modern, för det är hon som är mest i dess närhet och sköter det. Men det är inte blodets band som avgör anknytningen till en bestämd person.

Från nu av och upp till 4-årsåldern räknar man att barnet är sårbart för långvarig skilsmässa från den människa som det mest har knutit sig till.

— Vad menas med långvarig, fru Skard?

— Från 3 veckor till 6 månader. Det är alltså inte tal om varken några timmar eller dagar.

— En mor som lämnar sitt barn på daghem skulle då alltså inte behöva ha ont samvetet för det?

— Naturligtvis inte. Därmed kommer vi förresten över till något som är viktigt för små barn, nämligen "reservmänniskor" om man nu kan kalla det så. För att känna sig tryggt ska barnet inte ha bara en enda människa att ty sig till. Den första reserven man tänker på, om modern är den som mest har hand om bar-

net, är naturligtvis fadern. Men det kan lika gärna vara en mormor eller farmor i huset — eller den första reserven är kanske daghemstanten.

Den kända amerikanska Margaret Mead, som har studerat så många naturfolk, berättar om samhällen där alla vuxna "äger" alla barn, det vill säga att alla barn har alla vuxna till föräldrar — och alla trivs utmärkt.

Denna krets av "reserver" utvidgar sig efterhand som barnet växer till och vi kan tryggt säga att det är bra för barnet att vara knutet till flera människor. Efter 4-årsåldern räknar man inte med att det är något problem på det hela taget, detta med skilsmässan.

— Vad är en god mor, fru Skard?

— Det viktigaste med modern är hurudan hon är när hon är tillsammans med barnet. En god mor, om hon kommer från sitt arbete och hem till barnet eller om hon alltid är hemma hos det — en god mor är hon som är glad, varm och öm. För barnet är det allvarligt om hon är sur, kall och avvisande, även om hon är hemma dygnet runt. En sådan inställning hos modern kallar vi psykologer för en "maskerad skilsmässa".

Yrkeskvinna eller husmor?

— Det avgörande är alltså inte om modern är husmor eller yrkeskvinna?

— Nej, nu ska ni få höra om en intressant undersökning, säger fru Skard och gör oss nyfikna igen:

— Barnen till en grupp yrkeskvinnor och en grupp husmödrar i England blev undersökta. Det var inte möjligt att finna något samband mellan barnens trivsel och moderns yrke. Men så delade man upp mödrarna efter andra riktninglinjer. I den ena gruppen tog man barnen till de belåtna mödrarna, i den andra barnen till mödrar som var otillfredsställda med sitt liv, **både** yrkeskvinnor och husmödrar.

— Var det skillnad på barnen då?

— *Då* var där ett samband helt tydligt. Glada och tillfredsställda mödrar hade glada och tillfredsställda barn. Och det berättar oss med andra ord att en husmor som är förnöjd med tillvaron, hon är en god mor, och en yrkeskvinna som också är det, hon är *också* en god mor.

Faderns roll

— Ni nämnde att offentligheten inte var så intresserad av att höra att faderns roll var viktig för barnen. Kan Ni säga något om det?

Inför Kvinnornas Världskongress

Moskva 24-29 juni

Under fem dagar, från 7 till 11 december, sammanträdde KDV:s råd till möte för att planlägga den stora kongress som om några få månader skall äga rum i Moskva: Kvinnornas Världskongress. Till mötet, som hölls i Berlin, hade kvinnor från alla kontinenter strömmat samman — en del långväga deltagare kom emellertid fram först andra dagen efter att ha tillbringat oroliga dagar och timmar på i dimma insvepta flygplatser runtom i Europa. Över

— Det ser ut som — och lägg nu märke till att jag säger det svagt — det ser ut som om det har något att säga för barnet, särskilt i 3-4-5-årsåldern, att fadern tar sig av det. Och det tycker jag personligen inte är underligt, för det är ju i den åldern barnet börjar identifiera sig och tillägnar sig ett moraliskt mönster.

— Och ändå är det ständigt bara tal om modern, liksom?

— Ja, är det inte i själva verket underligt, för i gamla dagar var det ju inte så? Barnen kom ju in i arbetslivet genom fadern, för att ta ett exempel. De var med fadern i arbetet och han betydde väldigt mycket. Nu försvinner far ut av huset till en plats som barnet inte vet något om, och de flesta barn kommer in i arbetslivet genom en opersonlig skola. Det måste då ha något att säga!

Vårt hem

— Jag tycker det är så viktigt, säger Åse Gruda Skard till slut, att barnen är med i föräldrarnas — jag säger inte moderns, kom ihåg det — i föräldrarnas hem- och hushållsarbete. Om det gäller snickeri och reparationer, om det är matlagning eller städning — det är något som rör *vårt* hem. I detta hemmet är det vi har det gott och trevligt tillsammans. Det är *vårt* hem, inte mors, inte fars, inte mors och fars men *allas* hem.

Och vi måste säga att vi är hjärtans eniga. Men vi måste ärligt inrymma att det är inte alla som är lika flinka till att praktisera en sådan lära som mor Åse Gruda Skard — tyvärr.

Berlin låg dimman de första par dagarna så tjock att man fick en åtminstone blek föreställning om hur det måste tittat sig i London som just då var utsatt för den svåra livshotande "fogen".

Men trots förseningarna startade mötet planenligt på morgonen den 7:e med hälsningstal av fru **Ilse Thiele**, ordförande i Tysklands demokratiska kvinnoförbund och ett särskilt välkomsttal av Berlins överborgmästare. Så var det tid för madame Eugénie Cotton att hålla inledningsanförandet och ge en översikt över den internationella situationen och kvinnornas strävanden världen runt för fred och förståelse mellan folken. Hon pekade på hur kvinnornas fredsrörelse oavslutligt växer och hur särskilt under det sista året frågan om fredens försvar och nödvändigheten av att få till stånd en allmän och total avrustning blivit en förstahandsfråga för nya massor av kvinnor. Deras medvetande är starkt och deras initiativrikedom imponerande — det visar bland annat den starka rörelsen för fred bland amerikanska kvinnor och den glädjande uppslutningen från de engelska kvinnornas sida kring massrörelsen mot kärnvapenupprustningen.

★

Utförligt sysselsatte sig madame Cotton i sitt tal också med frågan om kvinnornas rättigheter, samhällets förpliktelser för att garantera kvinnornas fulla likaberättigande och ge dem möjligheter att utnyttja sina rättigheter och — inte minst — hur nödvändigt det är att kvinnorna själva kämpar för sin rätt och verkligen tillgodogör sig de framgångar de vunnit. Detta är särskilt betydelsefullt med tanke på kvinnornas inflytande över och stora ansvar för sina barns uppfostran, de som sedan kommer att gestalta folkens framtid.

KDV är ett stort centrum för internationell vänskap, betonade hon.

den respekterar olika uppfattningar och strävar att vinna alla kvinnor för kampen om ett bättre och rikare liv åt alla jordens folk.

Det är mot bakgrund av detta kongressförberedelserna måste ske i varje land: att säkra en så bred anslutning till kongressen som möjligt. Alla kvinnor måste känna att detta är deras egen kongress, sammankallad av KDV för att ge ökad bredd åt kvinnornas fredssträvanden och få till stånd ett allt intimare samarbete bland kvinnorna oavsett organisationstillhörighet och åskådning, oavsett hudfärg och språk.

★

Redan i nr 7 förra året publicerade Vi Kvinnor det utkast till dagordning för kongressen som KDV:s byrå på försommaren utarbetat. Med några smärre ändringar blev detta förslag också antaget av råds-mötet. Det blir tillfälle att senare återkomma till de olika punkterna på dagordningen. I ett senare nummer kommer vi också att publicera den appell till kvinnorna i hela världen om upplutning kring kongressen som råds-mötet utarbetade och godkände.

De praktiska förberedelserna för kongressen ägnades naturligtvis också stor uppmärksamhet, inte minst frågan om finansieringen av u-ländernas delegationer. — En ung delegat från Guinea berättade för mig att hennes resa till Berlin tagit nästan 3 dygn och flygbiljetten, turistklass, kostade 1.000 dollar — och ändå måste hon själv betala mat och hotell under uppehållen på vägen. "Vi skulle gärna vilja sända 15 delegater till kongressen" sa hon. Så man förstår att det behövs pengar, eftersom det är genom KDV:s försorg de medel måste skaffas som kan möjliggöra en stark representation även från de fattigaste länderna.

Alltnog, råds-mötet sände med oss hem en varm vädjan om att göra allt som står i vår makt för att skaffa nödvändiga medel. Och där är vi ju här i Sverige redan i gång med insamlingslistor (glöm inte att samla pengar på dem!) och med försäljning av broscher och kort. Vidare har många SKV-avdelningar redan gett anslag till ändamålet och flera kommer säkert. Dessutom kommer i anslutning till kongressen en stor basar att ordnas och till den behövs det allt möjligt, främst naturligtvis typiskt svenska ting. Också en sak att lägga på minnet.

Datum för kongressen fastställdes också: **24–29 juni**. Vi har alltså ca

Ivo Andric:

En kärleksvisa och en strejk

Strejken i den statsägda mattfabriken i Sarajevo var till en början mest ett slags generalprov. Påbörjad utan någon riktig plan, utan några som helst förberedelser kunde den ju rakt inte föra till seger. Men just därför, nämligen på grund av sina fel, tjänade den senare som lärdom för tobaksarbetarnas mycket bättre förberedda strejk.

Bland mattväverskorna började det så här:

En del av arbeterskorna — cirka 70 till antalet — som bodde på vänstra stranden av floden Miljacka, var så eländigt uselt betalda att blotta tanken på högre lön föreföll dem som en länge omhuldad dröm och därför så förledande att det alls inte var

nödvändigt att övertala dem att strejka.

Glada och obekymrade lade de fram sina krav. Efter att dessa avvisats förklarade deras begeistrade och kampberedda men alldeles oerfarna ledning genast att då gick man i strejk. Arbeterskorna lämnade fabriken utan att åtminstone flertalet av dem visste det ringaste om detta kampmedels egentliga innehåll och metoder. Och redan första dagen återgick ett dussintal kvinnor till arbetet.

Följande dag kom befallning från regeringen att direktören skulle kalla arbeterskorna till överläggning. Alla följde också uppmaningen. Men innan förhandlingarna ännu hunnit börja uppenbarade sig en grupp poliser framför fabriksportarna. En av dem gick in i byggnaden, läste upp 15 namn och uppmanade de sålunda uppropade att följa med till polisen. För de andra klargjorde han att de också stod i tur såvida de inte genast återvände till sitt arbete. Kvinnorna teg förskrämda, till och med direktören var överraskad. Allt tydde på att det hela skulle ända i tystnad och utan motstånd. Men då ropade en äldre arbeterska ur gruppen icke-anhållna:

"Ni kallar oss till förhandlingar och så häktar ni oss. Det är bedrägeri! En skändlighet!"

Och plötsligt hade hon alla på sin sida. Alla arbeterskorna, de som skulle föras bort och de andra, ja till och med några av dem som ännu i går

Denna berättelse av 1961 års nobelpristagare i litteratur, jugoslaven Ivo Andric, stammar från tiden för den österrikisk-ungerska monarkin. Den skildrar en strejk bland mattväverskorna i en statlig industri i Sarajevo och publicerades första gången som reportage.

5 månader på oss för att popularisera kongressen bland vårt lands kvinnor, skaffa medel både för en stark svensk representation och för åtminstone en afrikansk delegats resa! Arbetet är i gång och det gäller nu att forcera det — kort sagt sätta alla klutar till.

V. S.

gått tillbaka till arbetet, började vifta med armarna och skrika: "Skändligt!"

"Ni har skamligt lurat oss!"

"Släpp våra kamrater fria!"

En liten kvinna med trubbnäsa och stora leende ögon, i vilka tårar började glänsa, trängde sig fram ur mängden, steg upp på ett trappsteg, svängde med armarna som en dirigent och ropade:

"Ner med polisen!"

Den gamla fabriksbyggnaden hade väl aldrig förr fyllts av ett så öronbedövande larm.

De blodfattiga och av upprördhet bleka arbeterskorna kunde inte bli mätta på detta nya, sällsamma ord: "Ner! Ner!" En hel kör av röster slungade ideligen ut det.

Det var som om en stor dörr öppnats framför var och en av dem, en dörr bakom vilken något väntade som de i hela sitt liv hett åstundat. Denna kvinnornas oväntade djärvhet, häftigheten i deras förbittring förvirrade poliserna. Men ändå lyckades det dem att föra bort de 15 anhöllna arbeterskorna till polisfängelset medan ropen skallade bakom dem: "Ner, ner med polisen!"

Nästa dag kom endast fyra arbeterskor till väveriet och direktören var tvungen att skicka hem också dem.

De häktade kvinnorna släpptes efter två dagar och 15 andra sattes i häkte. Man lät dem också veta att även i fortsättningen skulle skiftvisa anhöllanden ske, så länge inte var- enda en återvänt till arbetet.

Kvinnorna höll sig tappra i fängelset, de sjöng hela dagen, deras sånger ekade ut i de omkringliggande gatorna. Vakterna skällde och till och med örfilar delades ut. Några förpassades till mörkcell. Men det hjälpte inte, ty de andra sjöng ännu högre för att trösta sina kamrater i mörkcellerna. På gatan samlades folkmängder, polisen skingrade massorna och det företogs nya häktningar.

I polismaktens ämbetsrum arbetades det hårt. Polischefen Kotas, en jätte med ett svart Franz-Josephsskägg, var utom sig av ilska. Han befallde: sången skall genast upphöra! men arbeterskorna fortsatte att sjunga.

Eftersom kvinnorna inte kunde några kampsånger sjöng de sina gamla visor: visor om kvinnor, kärleksvisor, sådana som alltid sjöngs i de fattigas hus i Bosnien. För dem var det viktigaste att de inte förstumrades. Polischefen Kotas kallade till sig adjunkten Baranjski och krävde att denne skulle översätta till tyska texten till en av deras visor så han åtminstone visste vad kvinnorna egentligen sjöng för något.

Vladimir von Baranjski var för- tvivlad över denna uppgift. Han var en snobb ur Sarajevo's högre ämbetsmannakretsar. Lång och mager, i vänstra ögat en monokel som absolut inte ville sitta kvar — så uppenbarade han sig, ryckte kragen till- rätta, harklade nervöst och med ett sammanvikt blått pappersark i han- den trädde han in till polischefen.

"Nå, är dessa visheter äntligen översatta?" frågade denne barskt.

"Herr polischef, det är översatt, det vill säga i den mån... man över- huvud taget kan översätta något så- dant här..."

Och så började Baranjski för po- lischefen som satt bekvämt tillrätta i en länstol föreläsa den bosniska kärleksvisan:

Bulbul — fågeln sjunger om morgonen på grenen.

Upp, o Fata! Förbered dig för din bröllopsfest!

Är dock ung ännu, är ännu dum och vet ej ut, ej in.

Är du ung och är du dum, varför vill du giftas?

I den översättning som Baranjski läste upp klingade alla stroforna van- ställda. Vid fjärde versen för polis- chefen upp och i skarp ton avbröt han Baranjski:

"Idioti! Nu orkar jag inte höra des- sa dumheter längre! Antingen är ni alla oförmögna att översätta denna banala visa — eller också sjunger de verkligen så... då vet jag sanner- ligen inte vad jag skall tro."

Baranjski stod där som en dömd förbrytare. I hans magra bleka an- sikte började mörka fläckar fram- träda. Blicken höll han sänkt mot golvet, som om han vore skuld till och ansvarig för att hans landsmän diktade och sjöng sådant som detta. I sanning, han kände sig skamsen in i själens djupaste skrymslen och er- barmligt liten och ynklig inför den- na kraftiga karl med den kraftiga rösten och den högmögiga blicken.

Baranjski visste inte själv hur han slutligen kommit ut ur polischefens ämbetsrum samman med sin blåa dokumentmappe och de förskräckliga kärleksvisorna; han behövde tid för att samla sig, så liten, så sönderkra- mad och olycklig kände han sig. Väl åter på sitt kontor gned han genast in ansikte och händer med eau-de-co- logne, för med borsten över det blan- ka håret, stöttade upp ansiktet med den inklämda monokeln, fick fram en cigarrett och tände. Medan han kas- tade tändstickan från sig och drog de första blossen på cigarretten åter- vann han sin världsmannastil, som beundrades så varmt av Sarajevo's rika borgare, byråkrater och office- rare.

Under tiden gick polischefen Kotas fram och tillbaka i sitt ämbets- rum. Han befann sig i det tillstånd av upphetsning som detta land och kontakten med dess människor från tid till annan försatte honom i. Inte de stora sakerna var det som irri- terade honom och fick honom ur ba- lans utan just detta obegripliga, barnsliga beteende, som nu till exem- pel fabriksarbeterskornas sång. De- ras dumma strejk kände han som en personlig förolämpning.

Kraftig, högmögig och inskränkt som en tjur blev han alltid, stödd på en mäktig stats lagar och våldsmel- del, färdig med alla svårigheter vil- ka livet som polischef i Sarajevo då för tiden ovillkorligen förde med sig: slagsmål, bedrägerier, stölder ja till och med mord. Endast det lättsinne med vilket människorna i Bosnien understundom satte sig över alla la- gar, all hänsyn och alla samhälls- ordningens grundprinciper, som om de inte visste vad de gjorde, denna fullständiga frånvaro av rädsla — allt detta väckte en hjälplös vrede hos Kotas. Ty vad kunde man ta sig för med människor som inte gör halt inför något, som varken skonar sig själva eller kräver hänsyn av andra? Han, Kotas, kallade det för den bos- niska anarkismen.

I hans stela tjänstemannamedve- tande väckte på något sätt denna fö- reteelse en känsla av fruktan hos ho- nom, men han vågade bara inte kal- la det så, övertygad som han var att han enligt sin kasts kodex inte fick känna något sådant. Så mycket stö- re var då det åskväder av svordomar och herrskaplig vrede bakom vilket han sökte gömma denna nya känsla för sig själv.

Under tiden hörde han oavlatligt från fängelsegården arbeterskornas sång, denna vansinniga, gemena, far- liga och på något sätt obegripliga sång, som försatte honom i ursinnigt raseri och framkallade hans oänd- liga förakt. Och i hela Sarajevo ro- pade folk till varandra: "Kom med till polisen och hör hur mattväver- skorna sjunger där!"

Så trotsade de okunniga, eländigt klädda och blodfattiga "tsjilimusjer- na" (så kallades mattväverskorna) från Bistric och från Babica Basjtsja sin mäktige motståndare; så gott de förstod kämpade de på sitt sätt för bättre levnadsförhållanden. På så underliga vägar förlöpte den första strejken i Sarajevo.

Desorienterad

Ullas mamma ber att hon skall häm- ta några kakor i skafferiet. Ulla som är sysselsatt med att leka, blir lite arg, men gör som mamma säger. Väl framme vid skafferiet ropar Ulla irriterad:

— Men var står kakorna?

— Till höger i skåpet, svarar mam- ma.

Ännu mer irriterad svarar Ulla:

— Det är inte lätt att veta vad som är höger och vänster i den här röran.

ERLAND DAHM:

Neurosedynskadorna ett mene tekel

Just nu lever tusentals gravida kvinnor i skräck för att deras barn ska födas missbildade, vanskapta på grund av att modern ordinerats neurosedyn. Ja skräcken vidgas sedan flera läkemedel, t. ex. tetracyclin och t. o. m. vanliga huvudvärksmedel, misstänks kunna framkalla fosterskador. Läkemedelsfabrikantintressen, vetenskaplig försiktighet och läkarprestigehänsyn förvirrar bilden; ingen vet säkert, mödrar blir allt misstänksamare. Med graviditet brukar följa en viss överkänslighet och emotionell labilitet i vanliga fall. Mödravårdscentraler, barnmorskor och gynekologer har intygat, att oron tilltagit.

Vi kan lära av detta — betrakta det som en första varning, ett mene tekel. Mödrarnas oro, ånger och skräck är ingenting emot den farsot av fasa som, om fakta summeras rätt, inom några decennier måste spridas över jorden, när det radioaktiva nedfallet från kärnvapenproven tar form i vanskapta barn, mutanter. Sedan 1945 har oavbrutet många hundra radiologer, atomfysiker och genetiker förutspått epidemier av missbildade barn under följande decennier — ja somliga är övertygade om att långtidsverkande radiakämnen kommer att förstöra människogener i sekler. Vad nutid sår, skördar framtid.

Vid kongressen av cancerforskare från hela världen i Moskva i juli 1962 tillfrågades ett urval bland dem av en västmaktskorrespondent om de trodde, att kärnvapenexperimenten inverkar menligt och allmänt på folkhälsan. Samtliga tillfrågade var i olika grad övertygade om att radiaknedfallet innebär nutida och framtida risker, ingen enda ansåg det ofarligt.

Vilka skäl ges det för att blundande inbilla världen, att — såvida den får bestå och inte allt liv utrotas genom tryck-på-knappen-misstags-krig — det ökande radioaktiva nedfallet inte kommer att påverka människo-

Lyckliga mödrar — friska välskapta barn — skall det bli en sällsynthet om kanske ett par tre generationer? Forskare fruktar det. Och vi vanliga dödliga säger oss att om ett sömnmedel kan leda till att små barn föds utan armar och ben, vilka skador kan då inte det radioaktiva nedfallet förorsaka...

foster lika nedbrytande som neurosedynet? Inga!

Vilka sociala och medicinska följder kan väntas efter de första konstaterandena av mutantbarn?

Födelsestrejk?

Först och främst väl en framtida tilltagande motvilja hos ansvarsmedvetna kvinnor mot att föda barn. Det kan starta en panik tusen gånger större än neurosedynets; det vore inte mänskligt obegripligt, så snart någon nations hälsovårdsdepartement eller kanske världshälsoorganisationen rapporterar en kritisk ökning av fosterskadade barn någonstades på jorden.

Därnäst vill man komma att vidtaga lokala och internationella motåtgärder. Effektiviserad preventivmedelsundervisning. Nya väldiga vårdformer för redan födda barn som är skadade: rehabilitering av handikappade kan komma att i framtiden kostnadsfritt vara lika dyrt som nuvarande rustningskostnader — såvida det alls går att hoppas på allmän nedrustning innan det blir blixtdunderdomedag. Det är inte realpolitik att nu fortsätta synda på nåden och sedan chansa på eventuell framtida immunisering via vaccination mot radiaksmitta, ty att äga

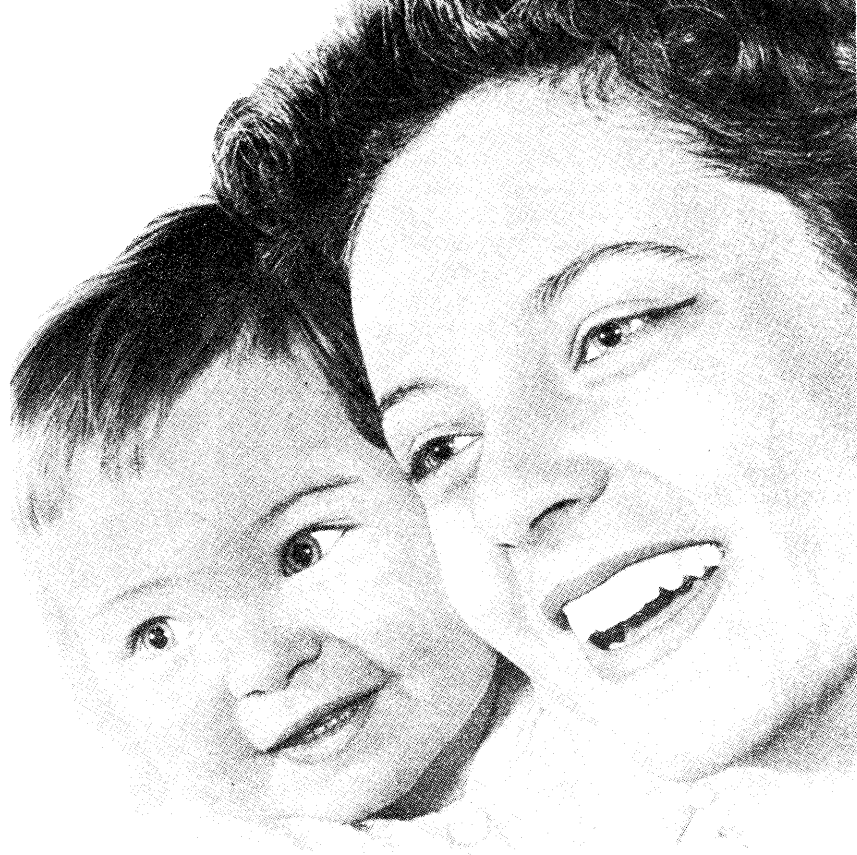
så djup kunskap om arvmassans gener vore nästan liktydigt med att kunna tillverka liv. Lika gärna kunde vi befara att problemen om både radiaksmitta och jordens ev. överbefolkning löstes automatiskt genom att miljoner kvinnor blev ofrukt-samma eller födde döda foster, liksom fåglarna på Bikini är sterila och lägger obefruktade ägg i miljoner.

Två nya abortindikationer:

läkemedelshot och radiaksmitta

Fallet Mrs Finkbine lär också att nuvarande abortrestriktioner omvärderas: det växer nu fram två nya indikationer för abort: läkemedelshotet och radiaksmittat foster.

En snar kvinnorörelse av Lysistratte-karaktär mot männen och deras krig, vore en god väg ur dilemmat, men knappast trolig. Säkrare är nog en ordinär kyrkligt-konservativ sedeskampanj mot abort och preventivmedelsundervisning. Något förvirras förutsägelsen av att t. ex. pastor Pethrus som är emot dr Ottosen-Jensens sexualundervisning, är för Mrs Finkbines abort. Meningsbrytningar inom kyrkorna kan leda till en väldig strid mellan dessa och mellan kyrka och stat, mellan förnuft och tro.

Förmodligen har preventivmedlen bidragit till att skänka kvinnor en friare ställning. Undervisning om dessa, kombinerad med nya, säkrare metoder, som man nu forskar efter, plus eventuellt lindrigare abortrestriktioner, måste betyda ett totalt sammanbrott för den kristna kyrkans gamla sexualmoral och flera av u-ländernas sexualtabun. Bara det att preventivmedelsundervisning fri från den kyrkrädda strutspolitik, som Kristina Ahlmark-Michanek satt fingret på, måste meddelas ungdomar i allt tidigare ålder lika självklart som trafiklära, måste medföra en moralisk revolution. Nya signaler saknas inte alldeles: en reträtt är redan Kyrkans Världsråds liberala linje vid familjeplanering för u-länder, i kontrast till romersk-katolska kyrkans. Det konsekventaste vore annars för kyrkan att intensifiera predikan om sin gamla avhållsamhetsdygd — för säkerhets skull kombinerad med livslångt celibat: radikalmedel mot radiaksmitta. Vilka fanatiska sekter som kan uppstå ur strålningsskräck och sexualtabun, varslade Aldous Huxley om redan 1948 i "Ape and Essence".

Ovanstående resonemang är inte fullkomligt verklighetsfrämmande trots försöken att av-förfärliga atomvapen, vilket ingår i kärnvapenförespråkarnas demagogik ("bara taktiska atombomber" — "endast av Hiroshimasprängverkan").

"... barnen intill tredje och fjärde led ..."

Fakta kvarstår: hundratals atomfysiker, radiologer och genetiker varnar för kärnvapennedfallets framtida verkningar. Chefen för USA:s "Atomic Bomb Casualty Commission" i Hiroshima, dr George B. Darling yttrar:

"Genetiska skador, alltså radiakens inverkan på arvsmassan, har vi på grund av att människans generationsväxlingar sker så långsamt, ännu inte kunnat fastställa. Det blir möjligt först efter hundra år. Men med ledning av vissa experiment, som vi gjort med djur, fruktar vi att förändringar i arvsmassorna, mutationer, kan komma att uppstå om tre eller fyra generationer."

(RiR-TV nr 31 1962 s. 26)

Mrs Finkbines ärende till världen via första Telestarsändningen borde också kunna ses som en himmelsk vink, en varning från ovan om att reaktion från ett världssamvete brådskar.

/Böcker:

Kapplöpningen till år 2.000

(Rabén & Sjögren, pris 22:50)

Professor Fritz Baade är västtysk socialdemokrat och riksdagsman. Vid sjuttio år har han hunnit med mycket, som jordbrukare, akademiker, forskare, näringsekonomisk rådgivare i Turkiet m. m.

Kapplöpningen till år 2000 är titeln på Baades samtidigt allvarstygda och optimistiska bok. Han ser med djupaste allvar på frågan om vi människor — och speciellt våra politiska ledare — skall ha förnuft nog att låta bli atombomben. Blir den använd dör många av oss genast och alla andra långsamt och kvalfullt. Det behövs, säger Baade, både förnuft, hjärta och tro för att vi skall våga hoppas. Och det behövs — omedelbart, för det hastar — att var och en arbetar på att göra om sig själv: gör rent hus med nedärvda och inlärd ting, såsom betraktandet av andra som fiender, tron att vi har behov av andras tillgångar för vår försörjning m. m. "Älska din nästa som dig själv" och "de saktmodiga skola besitta jorden" är ord, som måste bli realiteter för oss. Vi måste riktigt fatta, att krig blir atomkrig och ett sådant blir allas fullständiga undergång.

Det låter inte optimistiskt. Nej, men jämfört med den ständiga ångest vi blivit vana att dagligen bära på inför detta perspektiv blir boken ändå gränslöst inspirerande till optimism. Den visar nämligen — bland så mycket annat — hur fullständigt onödigt och ur alla synpunkter oförsvarligt krig är. Georg Borgström och andra, som ändå är kunniga i mycket beträffande befolknings- och försörjningsproblem, dem alla till trots lär man sig här tro, att livsmedelsförsörjningen kan bli fullt tryggad. Ändå räknas med en till år 2000 stigande befolkning på jorden till 6,5 miljarder. Och även om befolkningen ytterligare två gånger skulle fördubblas — den tillväxer inte i det oändliga, utan går vid viss grad av utveckling till stagnation — skulle försörjningen ändå räcka. Och detta räknat bara med de hittills kända tillgångarna. Inte ens atomkraften som energi är medräknad, inte heller havets ännu ej kända men anade tillgångar.

★

Inte heller finns någon anledning till strid mellan ideologier. Såväl kapitalismen på sitt område som socialismen på sitt kan lösa försörjningsproblemen med sin egen planering och utnyttjande av egna resurser. Problemet är i så fall de länder, som inte hör till dessa läger, utvecklingsländerna — och en del andra mellan blocken. Men här har i FN:s regi ett samarbete från både öst och väst påbörjats på ett sätt, som ger gott hopp.

Det behöver dock vidgas för att dessa länder skall kunna klara sig själva.

Fredlig samexistens är det nödvändiga.

Lösa påståenden övertygar ingen. Inte heller är det oss alla givet att vara särskilt kunniga i vare sig nationell eller internationell ekonomi. Men Baades kurvor, statistik och förklaringar övertygar långt.

Många gamla begrepp ställs på huvudet. Vem har inte hört talas om flykten från landsbygden som något olycksbådande? Den flykten är ett faktum, men enligt Baade av godo för jordbruket! Industrin tillförs därigenom behövlig arbetskraft, så att produktionen ökas av bl. a. för jordbruket behövliga maskiner. Med dessa kan ett mindre antal människor bättre — och billigare, för maskiner åter inte havre — sköta jorden. Deras standard höjs då också till samma nivå som de industrianställda. Även utbildningen höjs, jorden sköts kunnigare, med bättre utsäde, bättre gödsling, bättre dränering, bättre bevattning = bättre avkastning.

★

Vem av oss har tänkt på, att vattenkraft skiljer sig gynnsamt i flesta avseenden från kol, olja och gas som energi? Vattenkraften går inte åt, den förnyas beständigt. Och den ger vid vattenfallens tämjande tredubbel utdelning: energi (elektricitet), bevattning och skydd mot översvämningar.

Fyndigheter av olja, kol och gas är mycket större än man tidigare beräknat.

Vem har inte hört, att rustningar skulle inverka förmånligt på t. ex. stålproduktionen? Det är tvärtom så, att ytterst litet stål behövs för rustningar. I stället skulle nedrustning leda till en höjd förbrukning av stål till utvecklingsländerna: till järnvägar och annat för transportväsendets utbyggnad, till maskiner och fabriksutrustning etc.

Det ser ut som om okunnighet och vanetänkande är den största faran för jordens folk i vår tid.

Baade är inspirerande för tankeverksamheten. Hans bok är ett utmärkt underlag för studier och diskussioner och rekommenderas varmt. Den innehåller uppgifter, som vi behöver känna till och den ger argument i fredsarbetet.

Bokens värde ökas ytterligare av Gunnar Myrdaals förord.

Det finns så mycket mer man skulle vilja nämna men — läs boken rekommenderar

Maja Bolling

I morgon...

av Gunhild Tegen

På dagarnas löpande band
rusar livet förbi
fullt av bagateller.

I morgon
skall jag börja leva!
Jag skall njuta dagen
innan den rullar ner
i det förflutnas avgrund.

I dag måste jag hit och dit,
stöcka undan skräp,
städä byrålädor,
rösta på stadsfullmäktig
och recensera en bok
skriven av en medelmåtta.

I morgon skall jag njuta våren
som pågår utanför mitt fönster
obeaktad.

Jag skall stå stilla
i körsbärsblommens fallande snö
och förnimma doften
från nyutslagen hägg
och bleka gullivor
i det späda gräset.

I morgon!
När den dagen körts fram
på det obevekligt rullande bandet
heter den i dag
och är bräddfull
av enträgna bagateller.
O liv, o vår!
Som en aning njuter jag dig
medan mina händer
sysslar med det jordiska
som måste göras...

Vårt mål är att lära ungdomen
älska livet och tro på livet. Män-
niskan måste veta att hon är världens
herre och dess skapare, att
hon bär ansvaret för all världens
olycka och att henne till-
kommer också äran för allt det
goda som finns i världen.

Maxim Gorkij

I presidiet satt också KDV:s ordförande, mme Eugénie Cotton.

Det handlar om fostran till fred

Ungdomens uppfostran till fred och vänskap mellan folken var grundtemat för en internationell konferens som ägde rum i Bryssel den 2–4 november. Den hade inkallats av den kvinnornas samarbetskommitté som bildades i Köpenhamn i april 1960 då 50-årsminnet av Internationella Kvinnodagen firades med en kvinnornas världsträff. Svensk deltagare i Brysselmötet var malmö-lärarinnan Greta Liljedal, som här berättar om sina intryck därifrån.

Bland de många rapporter som från olika länder och arbetsområden gavs till belysning av hur livet gestaltat sig för barn och ungdomar i skilda delar av världen var de intressantaste de som kom från de sydamerikanska länderna. De var också de mest skrämmande. Länderna exploateras av dollarmagnater, analfabetismen är fruktansvärt hög, samtidigt som man översvämmas av dålig serielitteratur från USA. Man beräknar att 94 procent av de barn som kan läsa enbart läser seriemagasin. Och hur den påverkar mentaliteten är allom bekant.

En positiv redogörelse gav en schweizisk delegat, f. d. rektor för internationella skolan i Genève. Hon berättade att man där strävade att redan från första klasserna i små-

skolan inpränta i barnen vad internationell gemenskap vill säga. Det givande arbetet avbröts tyvärr av kriget, eleverna skingrades, men höll trots allt en intensiv kontakt med varandra och nu har skolan återuppstätt igen. Här strävar man nu på sitt sätt att överbrygga motsättningsarna mellan öst och väst, skapa klarhet om de verkliga förhållandena i de olika länderna i stället för de vrångbilder som propagandan består med.

Det var som sagt intressanta rapporter vi fick ta del av och många till antalet. 125 kvinnor från 32 länder — och alla kontinenter — deltog och ett hundratal anföranden hölls.

För mig personligen var det en stor och givande upplevelse att få deltaga i denna konferens, där så många framträdande kulturpersonligheter, främst franska och belgiska kvinnor, talade. Trots de skrämmande rapporterna från sydamerikanska och andra u-länder var den bild som gavs ändå mycket positiv framför allt därför att känslan av samhörighet och gemensam vilja att slåss för barnens och de ungas rätt till ett kulturellt och materiellt människovärdigt liv med allt vad det innebär var så stark.

Greta Liljedal

SISKA

Producent: Svensk Filmindustri

Manuskript: Vilgot Sjöman och
Ulla Isaksson

Regi: ALF KJELLIN

Siska Harriet Andersson
Bo Lars Ekborg
Roland Tor Isedal
Louise Mona Malm
Annabella Gertrud Fridh
Lillemor Jessie Flaws
Kand. A-son .. Göran Graffman
Kand. B-son .. Fredrik Ohlsson
Kapten Jan-Erik Lindqvist
Den Lugne ... Björn Gustafsson
Barnmorskan . Ingrid Backlin

BIRGIT ÖHRN:

SISKA – en modern kvinna?

Vad är det för fel på Siska? Vi har gjort hennes bekantskap via en talangfull, svensk film – och eftersom hon till synes är en typisk modern svensk kvinna kan vi inte låta bli att fundera över henne och hennes problem. Hon är yrkeskvinna, visserligen ännu i början av sin läkargärning men fullt och helt inställd på att uträtta någonting positivt i den värld hon klarögt iakttar, känner med och revolterar emot. Hon angår oss, därför att det mesta i vårt vardagsliv också angår henne: kvinnoproblemen här i vårt eget "folkhem" likaväl som kampen för människovärde t. ex. i Sydafrika.

Siska verkar att vara en rikt utrustad kvinna, ändå slutar historien om henne i känslomässig förtvivladhet, i ensamhet och ångest. Vad är det för fel på henne? Ulla Isaksson och Vilgot Sjöman, som berättar hennes historia, provar liksom Harriet Andersson som gestaltar rollen, många nycklar och stannar för den som kan låsa upp och blottlägga hennes intimaste privatliv, hennes svårigheter att finna en man som kan ge henne både den kärlek hon drömmer om och den hon verkligen behöver.

Siska är något av en främmande fågel, så får vi kanske tolka hennes namn fastän det är en förkort-

ning av namnet Fransiska. Sin djärva stridbarhet till trots finns det något ömtåligt och skyggt i hennes väsen. Den som skulle kunna ge henne trygghet och värme heter mycket riktigt Bo, och den hon åtrår kallas av läkarkollegerna "Jägarn". Filmen sysselsätter sig mycket med att åskådliggöra vilken av de två som är en "riktig" man och om Siska strängt taget är en "riktig" kvinna. Sådana spekulationer hör kanske mera psykologin eller skvallret till och man skulle gärna avfärda alltsammans, om inte de situationer filmen utgår ifrån också illustrerar allmängiltigt kvinnliga problem.

Vår tids kvinna spelar många roller och i kvinnodebatten återkommer problemet att samman-smälta dem som ett slags nyckeltema. Själva begreppet yrkeskvinna har givits en innebörd av splittring och motsättningar: yrket kontra kvinnligheten. Så enkelt är det väl inte för alla dem, som i vår tid sköter förvärvsarbete, hem och familj – i så fall skulle våra krav på likvärde ifråga om lön och beföringsmöjligheter, daghem och ökade kollektiva serviceinrättningar ha reducerats till andrahandsfrågor.

Siska, hon har bara problem med kvinnligheten. Fysiskt dras hon oemotståndligt till "Jägarn", ett typiskt maskulinum, som i ett tvåårigt proväktenskap klart demonstrerat att Siska intresserar honom endast som älskarinna. Vill hon jobba så må det vara hänt, men dessemellan skall hon givetvis

vaska hans skjortor, laga hans mat och hålla sig i bakgrunden medan han studerar eller ser sportspeglarna i TV. Förnuftsmässigt inser Siska att han personifierar det manssamhälle hon avskyr och bekämpar, men känslomässigt sitter hon fast, han är den man hon vill ha.

Den andre, han som vill vara hennes Bo har växt upp i ett känslösamt matriarkat och är förlovad med en urkvinnlig konstfackelev. Modern är veckotidningsredaktör och "skriver en spalt om Sydafrika och tio om heminredning", fästmon är helt fångad av kärlek och vävmönster och "hinner inte" intressera sig för något därutöver. (En vanlig filmatisk konstruktionsmetod som låter människotyper och yrken illustrera ett enögt betraktelsesätt, låt vara roligt just här!)

Bo älskar Siska just för hennes självständighets skull. Han kan ge henne parata svar i deras sociala och politiska diskussioner, han accepterar filmjolk istället för middag, är fullt karl till att på sin lediga tid städa våningen medan Siska opererar, han har tillräckligt av humor och värme för att erbjuda Siska ett likvärdigt kamratligt förhållande. Ändå duger han inte, förmår inte väcka hennes fysiska gensvar. Siska avfärdar honom och "flyr" till sitt arbete, ensam och skrämmd för kärleken.

Därmed skulle alltså bilden av en modern kvinna, vilken som helst i gatuvimlet, vara tecknad. Felet med Siska, sådant det framstår i facit skulle vara att hennes självständighet är oäkta, ett manér att dölja kvinnlighetens primitiva behov av underkastelse. Är det någon som tror på det? Jag gör det inte, däremot tror jag att författarna i sin önskan att dramatisera ett kvinnoöde, som bevars väl rymmer nog av vardaglig dramatik, konstruerat Siska fel. Hennes vision av kärleken mellan man och kvinna baserar sig på romantiska drömmerier och den rimmar illa med hennes personlighet i övrigt. Siska har i filmen fått spela rollen av vuxen kvinna, men hon är inte 30 utan 13 år, ännu kvar i pubertetens känslokris. Har inte den moderna kvinnan vuxit ur denna, eller är filmen om henne alltför jämt ogjord?

Siska — Harriet Andersson — står i konflikt med sig själv och männen. *Jägarna* — Tor Isedal — representerar det manssamhälle hon bekämpar. Ändå tigger Siska om att få underkasta sig hans härskarlater. *Bo* — Lars Ekborg — erbjuder lika delar kärlek och kamratskap, ändå skyggar Siska. Är hon inte mogen ett vuxet förhållande?

★

Situationsbilderna ur filmen har vi lånat från SF.

Detta är nödvändigt om mamma skall orka

Ett par hundrausen kvinnor till behövs ute på arbetsmarknaden under 60-talet om takten i produktionsutvecklingen ska kunna hållas, fastslog långtidsutredningen förra våren. Och den gav också besked om var denna kvinnliga arbetskraft finns att få: i hemmen, bland de gifta kvinnorna.

För att man skall kunna allvarligt räkna med att få de gifta kvinnorna att i ökad utsträckning ta förvärvsarbete krävs emellertid att vi får flera daghem — och leksskolor — än vad som för närvarande finns. I annat fall kan inte småbarnsmammorna reflektera på något yrkesarbete. Frågan om en kraftig utbyggnad av daghemsnätet är därför ett förgrundsproblem i dag, vilket också långtidsutredningen underströk.

För de gifta kvinnor vars barn hunnit en bit upp i skolan och kanske redan befinner sig i tonårsgrupperna ställer sig saken otvivelaktigt enklare. Barnen är inte på samma sätt beroende av deras ständiga omsorger och själva längtar de i regel efter egna inkomster och kontakter med arbetskamrater. Det är utan tvivel också just dessa mammor med småbarnsbestyren bakom sig som under senare år kraftigt ökat skaran av förvärvsarbetande kvinnor i vårt land.

För praktiskt taget alla dessa kvinnor innebär förvärvsarbetet inte bara inkomster och stimulerande kontakter med andra människor — det betyder också en avsevärt ökad arbetsbörda, förutsatt att de inte i tid vant man och barn med att hjälpa till i hemmet. Nu måste i sanningens namn sägas att bland den yngre generationen börjar det bli allt vanligare att makarna hjälps åt med barnen och hemsysslorna överhuvud taget. Men detta är långt ifrån fallet i de flesta äldre hem, tyvärr. Tvärtom har mamma ofta skämt bort både barnen och deras far med ständig passning. Och hur går det då när hon börjar yrkesarbeta? Ja, det var om den saken vi tänkte prata lite här.

Allt gjorde mamma!

Man saknar kon först när bäset är tomt säger ett gammalt ordspråk. Likadant är det med mammas arbe-

te i hemmet — det märks egentligen bara när det är ogjort! (Och det känns ju inte särskilt stimulerande för den som dagligen utför det.)

Mamma tar alltså ett förvärvsarbete, barnen är så stora nu att hon känner sig lite överflödig. En del svårigheter har hon väl innan hon kommer in i yrkesarbetet, men snart bemästrar hon det. Hon trivs, kamratskapet, allt det nya hon möter vidgar hennes synkrets och hon känner sig förnygrad.

Hittills har hon stillatigande röjt upp efter de andra om morgnarna, borstat och hängt undan klänningar och kostymer, tvättat strumpor och putsat skor, bäddat sängar, städad och dammat, skruvat hattarna på tandkrämstuberna, tagit emot make och barn med dukat bord — kort sagt allt det där som alla tagit emot utan att egentligen ägna det en tanke. Men nu har hon alltså ett förvärvsarbete och går kanske hemifrån först av alla på morgonen. Och skall hon inte stupa på kuppen blir det nu om inte förr nödvändigt att införa arbetsfördelning i hemmet!

Har hon inte vant de sina vid det förut blir det säkert besvärligt i början. Då gäller det att kunna stänga öronen för gnisslet och sluta ögonen för oredan tills make och barn lärt sig att arbetet inte blir utfört utan deras medverkan. Det är enda utvägen om inte hon ensam i familjen skall arbeta dygnet om — och det klarar hon i så fall inte länge.

Svårt i början

blir det som sagt, men ta det med ro! Blunda helt enkelt för att femton-åringen har otvättad hals och att maken brummar över att det inte finns skosnören hemma. Visserligen går han varje dag förbi en skobutik, men kan han tänka på allt? Och femton-åringen är förstås inte heller belåten. Han är van att bli kärleksfullt väckt fem-sex gånger om morgonen innan han bekvämar sig ur sängen. Hur ska det gå nu när han bara blir väckt en gång? Medlidande med den kära fa-

miljen är inte på sin plats här. Tvärtom, det är bara hälsosamt för bortskämda personer att få lära sig lita på sig själva och hålla reda på sina egna saker. Och det sköter nu livet självt om.

Utan att andra behöver påpeka det upptäcker ungdomarna ganska snart att man inte kan se snygg och vårdad ut om ens kläder är nerstänkta av smuts, om kappfodret släppt ner till, om skorna är oborstade och strumporna tappat maskor. Slarviga människor gör arbetet i hushållet

flerdubbelt tungt. De unga lär sig det så småningom och mycket annat nyttigt också — bara mamma inte kapitulerar utan vänligt men bestämt vägrar att vid sidan av sitt yrkesarbete också i fortsättningen göra alla dessa sysslor för dem.

Inköpen och den lilla disken

Gjorde inte familjen upp en plan när det beslöts att mamma skulle börja yrkesarbete? Försäkrade inte allesamman att var och en skulle klara sitt? Visst skulle de klara inköpen och den lilla disken! Och pappa visar god vilja, det är obestridligt. Men husmor skulle akta sig för att säga: "Vad du bär dig tafatt åt!" Han känner sig nämligen inte på nå-

got sätt kränkt i — stället drar han sig skyndsamt tillbaka och underlåter i fortsättningen med gott samvete att ta ett enda handtag. Låt oss alltså ha tålmod! Också han måste ju lära och vänja sig. Det finns förresten många fina tidsbesparande förbättringar i våra kök som män funnit på.

Att ibland låta udda vara jämnt

Det finns kvinnor som aldrig upptäcker så mycket ogjort arbete i hushållet som just när mannen lagt sig tillrätta på soffan. Om han alltså någon gång bestämt visar att han inte har lust att utföra de sysslor som åligger honom så är ögonblicket knappast lämpligt för hustrun att demonstrera sin städningsiver. Varför inte istället göra det en smula gemytligt också för sig själv, ta igen sig helt enkelt? Sist och slutligen är det allra viktigaste dock inte att allt är rent och dammfritt, det viktigaste är att man känner sig lycklig och trivs. En atmosfär där man tar hänsyn till varandra är den bästa grunden också för barnen. Men en

"Kokendilen"

Björn har firat sin tredje jul. Än så länge smäller mjuka paket lika högt som hårda så allt var frid och fröjd. Kofta, kalsingar, sockor, nattdräkt, tofflor — allt anammades med samma förtjusning och skulle genast provas. Den unge mannen är nämligen otroligt intresserad för kläder, något som inte oroar familjen så värst mycket. Om några år lär väl det intresset vara ur världen.

Hur TV kan förvända till och med små barns syn framgår av att den käraste hårda julklappen var en krokodil i något slags plastmassa till en och trettifem. Kan man tänka sej att vidrigare djur än krokodiler? Och ändå har Björn hela hösten tjatat om "kokendilen", så strax före jul genomletade morfar praktiskt taget alla leksaksbutiker söder om Slussen i förhoppning om att få tag i en kopia av det vidunder som under höstens söndagskvällar varit centralfiguren i TV:s familjeprogram. Men misslyckades. Den som triumferande hembar "kokendilen" var förstås vicefarmor. Ännu en fjäder i hatten!

Juldagen träffades Björn och Thomas hemma hos oss. Den senare är fyra år och känner sej otroligt vuxen bredvid Björn med bara två år och sju månader på

nacken. När han fick höra att Björn efter ett besök hos honom nyligen berättat att "Thoma hoppa hängen" och samtidigt demonstrerat hur det gick till avfärdade han "skvallret" med: — Han är ju så liten, han begriper ingenting än!

Respekten ökar naturligtvis inte av att Björn visserligen pratar mycket men föga rent ännu. Så har han t. ex. svårt att skilja på mitt och ditt, om inte i sak så i ord. Thomas hade fått ett "tefat", en sån där som småbarn åker kälke på. Björn blev stormförtjust i den, det gick så bra att åka på den inomhus om någon var vänlig och drog den. Thomas blev allt mörkare i ansiktet, men Björn släppte inte klenoden. För att hämnas sökte Thomas knycka den lilla krokodilen, Björn tryckte den hårt mot bröstet och hojtade: — Den ä *din*! Då gav Thomas upp, hans min förrådde hans tankar — att den där han begriper ingenting.

Själv hade han svårt att begripa hur hans älskade pappa och hans farbror Holger kunde ägna intresse åt, leka med och låta sej toppridas av Björn.

Men se det begrep farmor och vicefarmor så innerligt väl.

Greta

Att kunna småle åt sig själv

En del föräldrar begår misstaget att framstå som dygdemonster för sin avkomma. Sen går de arma barnen ut i livet och tror att det är så där folk är i allmänhet. När de upptäc-

ordningsamhet där det aldrig tar slut med putsandet och blankandet och all ro och trevnad städas ur huset, det är ingen eftersträvensvärd ordningsamhet. Liksom de unga måste lära sig förstå och värdera arbetet i hemmet måste också kvinnorna lära sig att skapa förnuftig balans mellan detta arbete, deras yrkesarbete och deras familjeliv.

ker motsatsen blir de irriterade och faller förhastade domar istället för att visa tålmod och ta sin nästa med en nypa humor. — Nej första budet i uppfostrans kodex lyder såhär: Lär barnen att ömt småle åt sina bristfälliga föräldrar!

— Hur gör man det? frågade Fredrike.

— Tja — man börjar naturligtvis med att ömt småle åt sig själv, svarade GA. Det är minsann inte så lätt som det låter. För att ömt skratta åt andra måste man bara vara helgon. För att ömt skratta åt sig själv måste man vara tok, och det fordrar kurage. Ambitiösa uppfostrare brukar bli ursinniga på sig själva när de har gjort något galet. Det får barnen äta upp på ett eller annat sätt. Nej — man ska förlåta sig själv då slipper ungarna göra det!

(Ur Claque, *Pojken en trappa upp*)

KONTAKT MED ARBETSLIVET

(Ur Kerstin Hesselgrens utkast till memoarer)

III

Kvinnligt stuveriarbete

Ett för Sverige och Finland säreget arbete var den tiden det s. k. *kvinnliga stuveriarbetet*. Det var inte vanlig stuvning utan en speciell detalj, nämligen lastning av splitved och stav, dvs. av de små plankresterna som sågverken få över vid brädtillverkning, och som användes till lådvirke o. d. Under mina första år som yrkesinspektris stod detta yrke ännu i sitt flor. Gamla och unga kvinnor, ja flickor på 14–15 år och yngre användes att lasta dessa brädstumpar på kustbåtar för frakt till olika platser på svenska kusten, eller till Danmark och England. Det var ett rent plockarbete, som fordrade tålmod, men som ej var i sig självt direkt tungt. Det klagades emellertid från vissa håll i Norrland över att det var ett ohälsosamt och skadligt arbete, som man ville ha förbjudet, helst som det var förknippat med stora sedliga vådor för ungdomen. Det framhölls nämligen att ungdomarna tjänade så bra på de fem-sex skutor de fingo vara med om att lasta, att de ej ville göra något arbete under resten av året eller söka sig en ordentlig plats, och vad värre var, de följde med båtarna från lastningsplats till lastningsplats och levde på detta sätt i veckotal ombord bland den främmande besättningen. Den då sittande arbetarskyddskommittén hade fått en hemställan från flera norrlandssocknar om att man skulle förbjuda kvinnor att delta i detta arbete. Det är ganska typiskt för den dåtida uppfattningen att man utan vidare ansåg sig kunna komma med förbud när det gällde kvinnors arbetsförhållanden.

Ofta enda möjligheten till arbetsförtjänst för kvinnor

Det blev ett av mina första uppdrag som yrkesinspektris att göra en undersökning av förhållandena i detta syfte. Efter att ha besökt samtliga

lastningsplatser från Skutskär till Haparanda, varit ombord på ett stort antal skutor och talat med alla intresserade parter — läkare, kommunalordförande, stuvbasar och stuvverskor — visade det sig att ett förbud skulle mer skada än gagna. Stuvningen var vid denna tid så gott som den enda möjligheten till arbetsförtjänst för en kvinna, och många änkor hade därmed kunnat klara en ofta stor barnskara. Jag träffade bl. a. en stadig matrona, som tack vare förtjänsten från stuvningen ensam fostrat fram åtta barn. Hon såg varken sjuk eller sedligt förkommen ut, och hon skrattade över klagomålen mot yrket. Efter vad kvinnorna själva oupphörligt förklarade och jag även själv kunde konstatera, var detta arbete betydligt mindre hälsofarligt än att på vintrarna stå och tvätta i dåliga tvättstugor eller att gå bort och skura och göra rent i kalla smutsiga lokaler. Kvinnorna arbetade i regel i själva lastrummen, där luften även sent på höstarna mestadels var varm och frisk, och vanligen fingo de kaffe många gånger om dagen. Jag fann också att de med tiden allt vanligare motorbåtarna hade gjort slut på övernattningen ombord. Stuvverskorna hämtades morgon och afton med dessa båtar och bodde i sina hem, eller hos vänner och bekanta om de voro långt bortifrån. Klagomålen angående ungdomen fann jag däremot mer berättigade. De vuxna kvinnorna voro också själva ivriga att bli av med dem. Efter alla skriverier och allt bråk som varit måste man ju lugna sinnena med någon åtgärd. Det kom också en förordning som förbjöd *"all lastning och lossning av split och stav ombord på fartyg för kvinna under 21 år"*. Huruvida denna förordning ställde till mycket förfång för 18- och 20-åringar, som gott orkade med arbetet, fick jag aldrig tillfälle att konstatera, ty det fortsatta kriget avbröt all splitvedslastning. Splitveden gick till ved under bränslekrisen och användes

därpå av sågverken själva. När jag efter kriget åter uppsökte mina vänner stuvverskorna, hade de organiserat sig samt fått sin olycksfallsförsäkring ordnad liksom sina löneförhållanden, och de få skutor som alltså kommo sköttes helt av de äldre organiserade arbeterskorna.

Det var roliga och intressanta färder jag gjorde till alla dessa små hamnar och alla besök hos pampiga norrländska kommunalmän som enligt förordningen skulle övervaka lagens efterlevnad, och alla samtal med duktiga rejäla stuvverskor. Roligast var kanske besöken på de små skutorna med deras ofta lustiga gamla skeppare, som voro mycket roade av en pratstund och som ofta tog faderligt hand om sina stuvverskor och uppmuntrade dem med kaffe.

Vid den yrkesinspektionskongress, som hölls av Internationella Arbetsorganisationen i Genève 1923, i vilken jag deltog som regeringsexpert, förklarade en fransman att man omöjligt kunde anställa kvinnor i yrkesinspektionen för annat än inspektion av sömnadsföretag och dylika ej tekniska yrken. De skulle ju kunna utsättas för risken att *få lov att kliva på stegar*. Jag skrattade för mig själv och tänkte på de hala repstegar jag äntrat under mina besök på alla möjliga splitvedskutor, och jag sa honom att stegar var säkert inget hinder för kvinnor, åtminstone inte för svenska kvinnor.

Förbudet mot nattarbete för kvinnor vid industrin

... Samtidigt med att jag blev yrkesinspektris trädde den nya lagen i kraft angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag, dvs. efter kl. 22 och före kl. 5. Lagen antogs av riksdagen 1909 och väckte genast från början strider och svårigheter, som jag ej närmare ska gå in på. Det var emellertid klart att yrkesinspektrisen skulle få med dess tillämpning att göra, och många både lustiga och svårlösta episoder mötte mig i detta arbete. En spisbrödsfabrikant var t. ex. djupt indignerad därför att hans böter höjdes för varje lagbrott. Han hade räknat med att få betala sina 50 kr. var gång, och det skulle löna sig, som han helt naivt förklarade, men skulle de stiga för var gång blev det ju för dyrt. I en av mina årsredogörelser framhåller jag att inte ens den stigande skalan på böterna hjälpte. Efterfrågan på knäckebröd var nämligen under kristiden enorm, och man ansåg sig i sin fulla rätt att bryta mot lagen för kundernas skull. Kvinnorna själva voro för resten ofta förargade att de inte fick ordna sitt arbete som de själva ville, men andra kände det som en hjälp, helst de i allmänhet ej voro organiserade utan arbetade efter individuella avtal. Sömmerskorna hörde till de senare och till dem som hade mycket nattarbete. En sömmerska vid en stor ateljé i Stockholm sade mig, att de nästan aldrig kunde gå hem mellan jul och nyår, utan sov några timmar på golvet i ateljén för att kunna arbeta tidigt och sent. Det var den tiden man fick ett klänningstyg

Varmt och rart för lilltösen

Kofta i Lisette-garn

Storlek 1 (2) 3 (4) år.
Garnåtgång 150 (200) 200 (200)
gram Sjöbergs Lisette.

Stickor nr 2 1/2 och 3.

Mönster:

Mönstret är delbart med 5 2 m.

1:a v: rätt

2:a och alla jämna v: stickas
aviga

3:e v. $\times$ 3 rm., 2 rm. tills., 1
omsl. Upprepa från $\times$ v. ut och
sluta med 2 rm.

5:e v: 2 rm. $\times$ 2 rm. tills. 1
omsl., 3 rm. Upprepa från $\times$ v.
ut. Efter 6:e v. börja om från 1:a
v.

Förkortningar:

rm = rät maska, am. = avig
maska, v. = varv, tills. = till-
samman, omsl. = omslag.

Bakstycke:

Lägg upp 77 (82) 82 (87) m. på stic-
kor nr 2 1/2 och sticka resärstickning
1 rm., 1 am. i 2 1 2 cm. Byt till stickor
nr 3 och mönster. Vid 17 (18) 20 (21)
cm avmaskas för vart ärmhål först
4 (5) 4 (5) m., sedan 2,1,1 m. Vid 28
(30) 32 (34) cm avmaskas för var axel
först 3 (4) 5 (6) m., sedan 5 m. 3 ggr
och de mittersta m. på en gång

Vänster framstycke:

Lägg upp 46 (46) 51 (51) m. på stic-
kor nr 2 1/2 och sticka resärstickning
och sticka den yttersta m. vid fram-
kanten rät på rätsidan och lyft den
rätt på avigsidan. Efter 2 1/2 cm by-
tes till stickor nr 3 och mönster utom
på 9 m. vid framkanten vilka fort-
sätts i resärstickning. På storlek 2
och 4 år ökas i sidkanten 1 m. var
3:e cm 2 ggr. Vid 17 (18) 20 (21) cm
avmaskas för ärmhålet först 3 (4) 6
(6) m., sedan 3,2,1 m. Vid 25 (27) 29
(31) cm avmaskas för halsringningen
först 13 m., sedan 1 m. varje v. 4 ggr
och sedan vartannat v. 2 (2) 2 (3) ggr.

till julklapp som måste vara färdig
klänning till nyårsbalen.

Lagen är mycket osmidig, vilket
förklarar en del av de stridigheter
som rått omkring den, men det finns
dock en passus som tillåter dispens
när det gäller arbete med varor som
är underkastade hastig försämring.

1911 använde sig *konserverindustrin*
av denna möjlighet och skrev till
Kungl. Maj:t med anhängan om di-
spens vid inläggning av frukt och
grönsaker. Den beviljades, och 1914
utsträcktes den på Svenska förenade
konserverfabrikens begäran även till
ansjovisindustrin. En ny förordning
kom till, som under viss tid av året
medgav nattarbete för kvinnor "för-
utsatt att de hygieniska och sanitära
anordningarna på arbetsplatsen kun-
de godtagas". Jag fick socialstyrelsens
uppdrag att utöva denna tillsyn.

Forts. i nästa nr

Vid 28 (30) 32 (34) cm avmaskas
axeln som på bakstycket.

Höger framstycke:

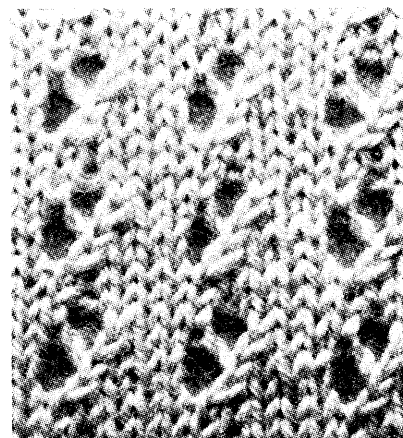
stickas lika men åt motsatt håll och
med 6 knapphål i den resärstickade
framkanten. Knapphålen görs 4 m.
från kanten och över 3 m., det första
2 cm från nederkanten och det sista
2 v. före halsringningen.

Ärmar:

Lägg upp 40 (42) 44 (44) m. på stic-
kor nr 2 1/2 och sticka resärstickning
i 5 cm. Byt till stickor nr 3 och möns-
ter och öka jämnt över 1:a v. till 47
(47) 52 (52) m. Öka 1 m. i var sida
vart 8:e v. till 57 (61) 64 (66) m. Vid
19 (22) 25 (28) cm avmaskas 5 m. i
var sida, därefter 1 m. i var sida vart-
annat v. till 23 (27) 31 (35) cm och
varje v. ytterligare 2 cm. Maska av.

Krage:

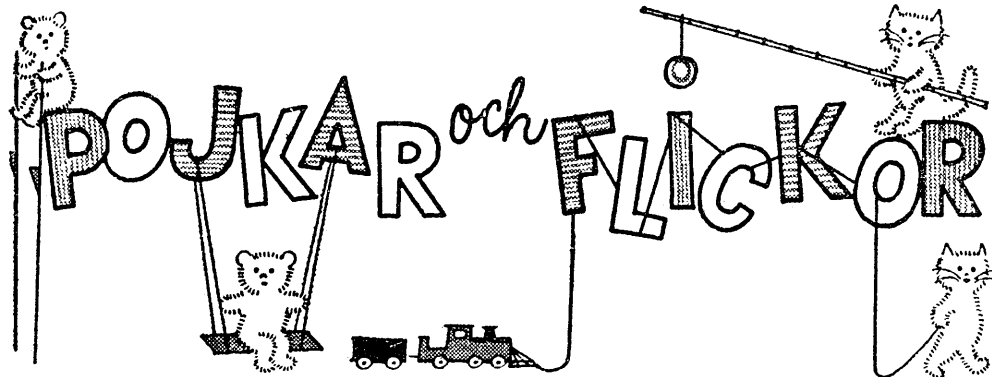
Lägg upp 105 (110) 110 (115) m. på
stickor nr 3 och sticka resärstickning
i 6 v. Nästa v. avmaskas 10 m., mas-
ka av de följande 4 m. och sticka
samtidigt ihop dem 2 och 2, sticka v.
ut. Gör samma avmaskning i början
på nästa v. och omedelbart efter av-
maskningen stickas mönster i 6 v.

Därefter stickas slätstickning och
man minskar jämnt över 1:a v. till
64 (66) 68 (70) m. Efter 8 v. slätstick-
ning avmaskas. Sy till de avmaska-
de bitarna utefter kragens kortsidor.

Montering:

Spänn ut delarna så bröstvidden
blir 4 cm större än det angivna mät-
tet, lägg våta dukar över och låt det
torka. Sy ihop koftan, tränsa runt
knapphålen och sy i knappar.

Det egensinniga gökuret

Alla klockorna i den gamle urmakarmästaren Brumskäggs butik slog fyra. Kling, kling, kling, kling — bim bam, bim bam — bum, bum, bum, så klingade det i ett enda kör, varenda klocka förkunnade att nu var klockan fyra, alla — utom gökuret.

"Varför ska jag alltid göra precis detsamma som ni andra? sade hon uppnosigt. "Därför att det är vårt yrke att alltid ange den rätta tiden", tickade den gamla golvklockan i hörnet.

Räven och igelkotten

En bulgarisk saga

En gång sade räven till igelkotten: "Igelkott, lille bror, jag har en sådan förfärlig lust på druvor. Låt oss gå dit bortom skogen, där finns en vingård och druvor söta som honung."

"Är du inte rädd för vakten?" frågade igelkotten.

"Jag är inte rädd. Jag känner till 200 knep. Så nog ska vi klara oss."

"Jag känner bara till tre", sade igelkotten, "men kanske kan vi ha någon nytta också av dem."

De smög sig fram mot vingården. Räven började smaka på druvorna och smackade med tungan. "O, så söta, o..."

Klapp! klirrade det i en fälla som ingen av dem sett — och där satt nu räven fången.

"O, lille bror, lille vän", jämrade räven, "hjälp mej att komma loss. Alla mina knep har jag glömt."

"Hör nu på", sade igelkotten. "Om vakten kommer så låtsas att du är en tamräv. Då dödar han dig inte utan tar dig med hem, och därifrån kan du sedan lista dig bort."

Det dröjde inte länge förrän vakten kom, och när han fick syn på räven ropade han: "Å, du din tjuv, nu ska du inte komma undan!"

Räven viftade med svansen och slickade vaktens stövlar.

Det verkar som om han vore tam, tänkte vakten. Han band räven vid

en påle och gick vidare för att övervaka vingården.

Räven bet av snöret och sprang därifrån.

Nästa dag började räven åter försöka övertala igelkotten att följa med till vingården och stjäla druvor.

"Har du redan glömt fällan?"

"Bekymra dig inte, lille bror. Jag vet en massa knep, jag, ifall jag skulle råka illa ut."

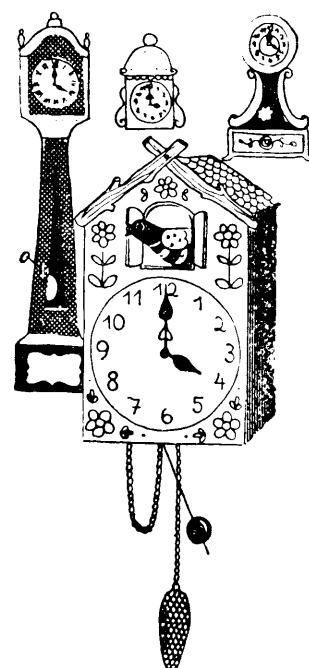
I vingården började räven söka rätt på de allra sötaste druvorna — och åter hamnade han i fällan.

"Lilla igelkott, käre vän, rädda mig!"

Igelkotten förbarmade sig över sin vän och rådde honom: "När vakten kommer så låtsas att du är död. Kanske klarar du sedan att lista dig undan."

Säkert är han redan död, tänkte vakten och släpade räven med sig hem. Han slängde honom utanför tröskeln och gick in för att hämta en kniv, så han kunde flå räven. Det var det räven hade väntat på. Hastigt hoppade han över stängslet och flydde in i skogen.

Några dagar senare fick räven återigen en obetvinglig lust att äta druvor. Igelkotten lät övertala sig och följde med. Denna gång mötte de ett nytt hinder. Vakten hade omgärdat vingården med taggtråd. Räven hoppade över stängslet, men igelkot-

"Puh! Om jag vill så slår jag bara två gånger även om klockan skulle

ten missade och blev hängande i taggtråden.

"Mickel räb, lille bror, rädda mig!"

"Jag har glömt alla mina knep", sade räven. "Du måste själv se till att klara dig ur knipan."

"Mickel räb, lille bror, säkert kommer jag att dö här", sade igelkotten, "kyss mej bara till avsked."

Räven sträckte upp huvudet för att kyssa igelkotten. Då hängde igelkotten sig fast i rävens päls och kom på det sättet ur klämman. Men från den dagen sade igelkotten upp vänskapen med räven.

råka vara fyra!" Den lilla luckan öppnades, ut kom den lilla blåvita göken, och "kuckuck, kuckuck" ropade han och så kilade han in igen.

Urmakarmästare Brumskägg såg upp från sitt arbete. "Nu igen", brummade han, "alltid fel tid! Hur många gånger har jag inte justerat det uret — nu får det vara nog. Hon är en skam för min affär och får helt enkelt inte hänga här längre. Jag får sätta undan henne inne i lagerrummet."

"Gärna för mig", tänkte gökuret, "då kan jag åtminstone göra vad jag vill!"

Ja, där låg hon nu på den gamla dammiga bänken, ingen drog upp henne, och snart tickade hon inte längre. Dagarna gick och det var inte längre något nöje att vara ensam. "Om mästare Brumskägg bara ville hämta mig" suckade det lilla gökuret, "jag skulle säkert aldrig mer vara egensinnig, i stället skulle jag visa honom att jag också kan gå riktigt!" Och just i det ögonblicket gick dörren upp och urmakarmästaren kom in. "Där är du ju", sade han, "det var väl det jag visste. Någonstans här inne måste du ju vara undanstucken."

Han dammade av gökuret och bar in det i butiken. En liten man stod vid disken och väntade. "Det är det enda gökur jag har, tyvärr är det inte helt tillförlitligt. Tag det med er och om ni inte blir belåten så tar jag det när som helst tillbaka."

"Det är verkligen mycket hyggligt av er, mästare Brumskägg", sade kunden.

Så packades gökuret omsorgsfullt in, mannen bar hem det och hängde det på väggen i sitt rum.

"Ticktack" och "kuckuck" gick det hela dagen, men ingen hörde på. Det blev kväll och det blev mörkt men ingen kom. Först sent på kvällen kom mannen hem. När han öppnade dörren ropade den lilla göken just "kuckuck, kuckuck".

"Vad för något, bara två gånger och klockan är elva!"

"Kuckuck, kuckuck" ljöd det ännu en gång och sedan var det tyst.

"Genast i morgon bittida bär jag henne tillbaka igen, hon är ju värdelös!"

Och ni må tro att gökuret var så glad när hon kom hem igen att hon sedan alltid visade rätt tid.

Kvinnornas förmåner i den allmänna försäkringskassan

Vi har fått en ny s. k. socialbalk och från och med årsskiftet är det ganska omfattande organisatoriska förändringar som sker inom socialförsäkringen. Sjukförsäkringen, folkpensioneringen och försäkringen för tilläggspension (ATP) föres samman under en hatt benämningen sjukförsäkring för namnet *allmän försäkringskassa*.

Men det är inte bara formen som förändras utan också till vissa delar innehållet. Antalet sjukpenningsskyltar ökar, sjukpenningen höjs och utgår med oförändrat belopp under hela sjukskrivningstiden — för att bara ta ett exempel. Det blir tillfälle att senare återkomma till dessa detaljer. För dagen ska vi ägna oss åt de förbättringar som husmörarna och — vid havandeskap och nedkomst — mödrarna fått.

Husmörarnas sjukpenning

En icke förvärvsarbetande husmor — alltså "hemmafru" — har hittills haft en grundsjukpenning på 3 kronor om dagen. Denna har nu höjts till 5 kronor. Husmor som har barn under 10 år i hemmet har tidigare vid sjukdom kunnat utfå *barnstillägg* endast under förutsättning att hon varit intagen på sjukhus. Denna särbestämmelse har nu slopats. Vidare får hon i fortsättningen hela grundsjukpenningen — 5 kr. — även då hon är intagen på sjukhus. (För andra kategorier — sådana som har tilläggssjukpenning — gäller att sjukpenningen minskas med 5 kr. per dag vid sjukhusvård.) Husmor med ett eller flera barn under 10 år i hemmet, får alltså vid sjukdom 5 kr. i grundsjukpenning plus 2 kronor i barnstillägg oavsett om hon vistas i hemmet eller ligger på sjukhus. Förutsättningen är naturligtvis att hon är helt sjukskriven.

Moderskapsförsäkringen

Moderskapspenningen, som hittills utgått med 270 kronor till alla barnaföderskor, är från den 1 januari höjd till 900 kronor (något som naturligtvis alla redan vet!)

Tilläggssjukpenning utgår vid barnafödelse till *förvärvsarbetande* kvinna under högst 180 dagar — alltså ett halvår. Tilläggssjukpenningens storlek är densamma som vid vanlig sjukdom. Förutsättningen för att erhålla tilläggssjukpenning är förstas att kvinnan avhåller sig från arbete och dessutom att hon under minst 270 dagar före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten för denna varit placerad i sjukpenningsskylt nr 3 (inkomst minst 2.600 men ej 3.400 kr. om året) eller högre sjukpenningsskylt. Har hon inte fyllt 16 år har hon ändå rätt till tilläggssjukpenning om hennes inkomst är sådan att den medgett placering i minst klass 3. (Först vid fyllda 16 år blir man nämligen inskriven i försäkringskassa.)

Tilläggssjukpenningen utgår fr. o. m. förlossningsdagen och under en tid av 180 dagar. Behöver kvinna avhålla sig från arbete en tid före nedkomsten har hon möjlighet att fr. o. m. den 60:e dagen före den beräknade tidpunkten för nedkomsten utfå tilläggssjukpenning, förutsatt att hon anmäler denna sin önskan till försäkringskassan.

Ersättning för tandläkarvård

En helt ny förmån har tillkommit i och med bestämmelsen om att kvinna under havandeskaps-tiden eller 270 dagar efter förlossningen får en viss ersättning för utgifter hos tandläkare. Denna ersättning utgår med högst 3/4 av det belopp som tandläkarvården enligt en av Kungl. Maj:t fastställd taxa skall beräknas uppgå till. Vilket i verkligheten sannolikt kommer att innebära att ersättningen inte på långt när kommer att täcka 3/4 av de verkliga utgifterna, eftersom ju de privatpraktiserande tandläkarna inte är bundna av några som helst taxor.

En av de förändringar som ägt rum är också att *mödrahjälpen* — som varit strängt behovsprövad — försvinner. Denna hjälp har ofta utgått just till tandvård.

Brita

Om blekmedel och tvättmärkning

Använd inte extra blekmedel vid tvätt säger Konsumentinstitutets skrift Råd och Rön i sitt första nummer för året. Det finns två olika typer av blekmedel i handeln, klorblekmedel och perborat. Att använda klorblekmedel är en komplicerad sak. Temperatur, dosering och blektid måste avpassas efter varandra och kontrolleras mycket noga, i annat fall är det risk för skador på tvätten. I många fall kan det medföra en snabb nedslitning av plaggen. Ostabiliserat perborat har också en textilförstörande verkan, så inte heller det medlet kan rekommenderas.

Hur ska man då bära sig åt om tvättgodset blivit gråaktigt eller har särskilt svåra fläckar som inte vill försvinna?

Jo, säger Råd och Rön, gör en extra tvätt och gå upp till högre temperatur, men inte gärna över 90°, och låt maskinen gå 15 minuter efter att denna temperatur uppnåtts. Det är nämligen så att alla vitttvättmedel innehåller perborat, men detta per-

borat är stabiliserat, dvs att det verkar först vid hög temperatur och den skadliga verkan på tvättgodset blir därvid den minsta möjliga.

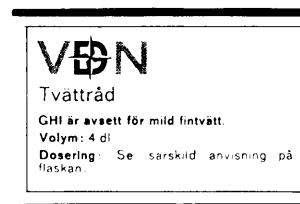
En bra metod om tvättgodset blivit gråaktigt är också att växla mellan typer av tvättmedel, t. ex. mellan syntetiskt och tvättmedel säger tidskriften vidare. Men framför allt bör man kontrollera att man använder lämpliga tvättmetoder, dvs att doseringen av tvättmedlet, mängden tvättgods i maskinen och tvätttemperaturen är de riktiga.

Tvättmärkning av plagg

är en nyhet som började slå igenom i höstas. I sitt oktobernummer i fjol redogjorde Råd och Rön för saken, och vi ska i korthet tala om vad det gäller.

Systemet har utarbetats av Varudeklarationsnämnden tillsammans med textil- och konfektionsindustrin, tvättmedelsfabrikanterna och andra tvättexperter och det fungerar så här:

- På plagget finns ett D-märkt tvättmärke med uppgift om tvättmetod och temperatur samt ev. nödvändiga behandlingsråd.
- På tvättmedlet finns ett D-märkt tvättråd med uppgift om vilken eller vilka tvättmetoder medlet kan användas till.

De tvättmetoder som kan förekomma är 'vitttvätt 85°', 'kulörtvätt 60°', 'fintvätt 40°', 'mild fintvätt' och 'kemt看vätt'. Märkena är i olika färger, det gröna märket betyder precis som i trafiken — att ingen fara lurar. Plagg som är märkta så kan utan vidare gå i vittvätten. Det gula märket säger däremot att man måste se upp! Plagg med det märket kan inte gå i koken, utan hör till kulörtvätten. Det röda märket slutligen talar om att här får man vara extra försiktig, plaggen bör behandlas som fintvätt, mild fintvätt eller kemtvätt.

Tvättmedlets tvättråd

är en vanlig välbekant VDN-ruta på förpackningen. Den talar om vilken tvättmetod detta tvättmedel är avsett för.

Det finns tvättmedel för både vitttvätt, kulörtvätt och fintvätt som innehåller s. k. optiska vitmedel, vilka ger en ökad vithetseffekt åt tvätten. För vita varor är denna effekt vanligen önskvärd men däremot knappast för ljusa känsliga färger såsom t. ex. ljusgrått, ljusgult och rosa, där tvättmedel med optiska vitmedel kan orsaka förskjutning i färgnyansen. För sådana fall rekommenderar tvättrådet ett tvättmedel utan optiskt vitmedel. Och ett tvättmedel som enligt deklarationen är avsett för mild fintvätt får varken innehålla optiskt vitt eller blekmedel.

Vägar man nu hoppas att det här med tvättmärkning av plagg verkligen slår igenom? Det beror nog på oss själva. Vägrar vi att köpa plagg som saknar det D-försedda tvättmärket — ja, då tvingas fabrikanterna att införa det här systemet.

Vår lilla matvrå

Guinea-kyckling

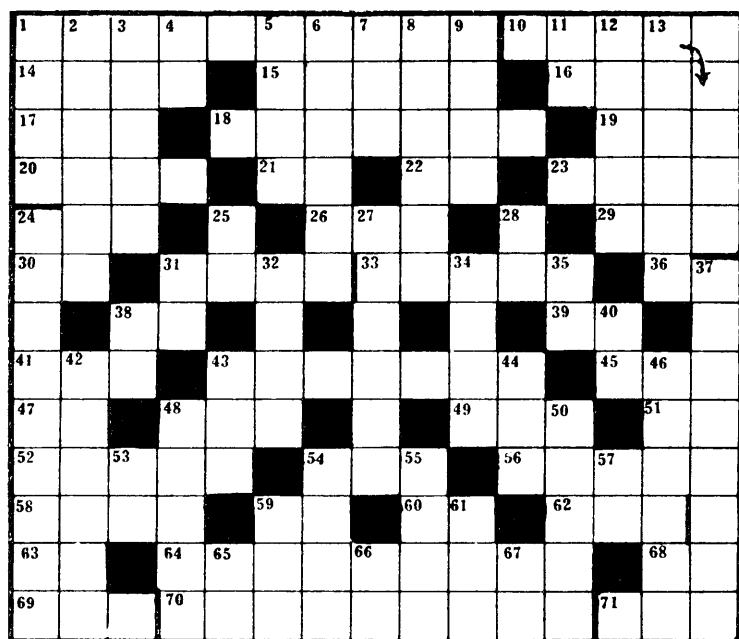
- 175 gr. margarin el. smör
- Kycklinglår, kycklingbröst el. rester (drygt 1 kg.)
- 1 hackad rödlök
- 1 fint hackad vitlöksklyfta
- 1 msk vetemjöl
- 3/4 kkp vitt, torrt vin
- 1 kkp vatten
- 2 tsk salt
- 1/2 „ vitpeppar
- 1 lagerblad
- 3 hackade tomater
- 3 potatisar, skurna i tärningar
- 5 fasta bananer, skurna i 2 cm tjocka skivor

Smält hälften av margarinet el. smöret i en gryta el. kastrull. Bryn kycklingen tillsammans med röd- och vitlöken. Strö över mjölet och tillsätt vin och vatten, salt, vitpeppar,

lagerblad och tomater. Blanda väl och låt det hela sjuda över svag värme i en timma. Lyft av locket efter en halvtimme och blanda i potatisen och krydda ytterligare om så behövs. Smält sedan under tiden det återstående margarinet el. smöret i en kastrull och bryn bananerna. Servera rätten rykande varm och lägg de brynta bananerna i en dekorativ ring runt köttträtten.

Korsord nr 1

Vågräta ord

1. Kan gälla allt mellan tändsticks-etiketter och antikviteter
10. Ägnar sig handlaren åt
14. Namn på ohysad individ
15. Sjöfågel
16. Viktigt att hålla rätt sådan
17. Märke
18. Är väl gangsterns revolver
19. Karos mor
20. Svensk hälsobrunn med det namnet finns
21. Trivs vid vatten
22. Vill man när det är riktigt kallt
23. Vulkanberg
24. Har butiker runtom i landet
26. Sådan tar man inte på allvar
29. Erik Rune Pettersson
30. Gustav Andersson
31. Är Sverige ett
33. Har förebyggande betydelse
36. Skämt
38. Bor i stia
39. Dryck
41. Fiskeredskap
43. Rakt inte noga
45. Känsla
47. Titel
48. Rad
49. Det är svart
51. Står kanske på räkningen
52. Pojknamn
54. Lars Niklas Broman
56. Får kostymen ofta heta
58. Puder
59. Kan man lägga
60. På stockholmsbil
62. Vill i varje fall strebern
63. Träd

Lodräta ord

64. Motsatsen till human
68. Tid
69. På teatern
70. Bilagda
71. Svårt
1. Orsak
2. Sätt att nå förbindelse
3. Är vinternätterna
4. Lars Larsson
5. Ska ni kanske till sommaren
6. Livsviktigt organ
7. Anna Dorotea Karlsson
8. Landskap i gammalstavning
9. Rike
11. Får en att tänka på tunga bördor
12. "...du är min ögonsten"
13. Måste man den glömske
24. Har vi väl våra lite var
25. Sådant bör man inte reta
27. Förtärs levande
28. Tal som gäller för två
31. Vill ni väl ha ibland
34. Norsk uppmaning
37. Varligt
38. Vanlig förkortning på fakturan
40. Kattdjur
42. Föranleda
43. Full med håll
44. Välsmakande
46. Filen
47. Sydfrukt
50. Söker ni kanske gästen?
53. Före tidsangivelse
54. Har kameran
55. Här finns olja
57. Erik Pettersson

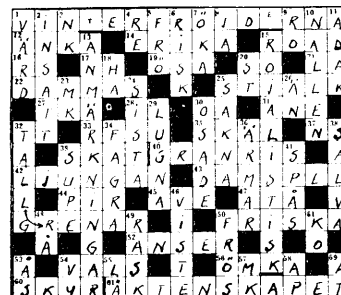
59. Ord i samband med is
61. Stämma
65. Lägg till hä och ni får en nolla
66. Sara Lidman
67. Spiritism har tre

★

Lösningarna skall vara oss tillhanda senast den 1 mars. De tre först öppnade lösningarna belönas med bokpriser. Märk kuvertet "Korsord nr 1".

Lösning till

Korsord nr 7

1:a pris: Eivor Berg, Ängsbacke, Skebokvarn.

2:a pris: Carola Birgersson, Holländaregatan 19, Huskvarna.

3:e pris: Astrid Westerlund, Box 400, Korsträsk.

BOKNYTT från

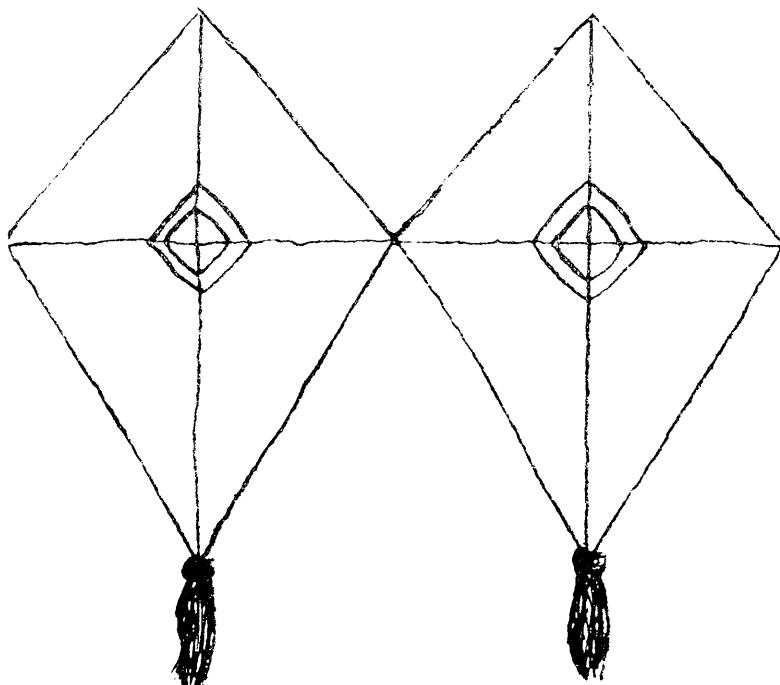
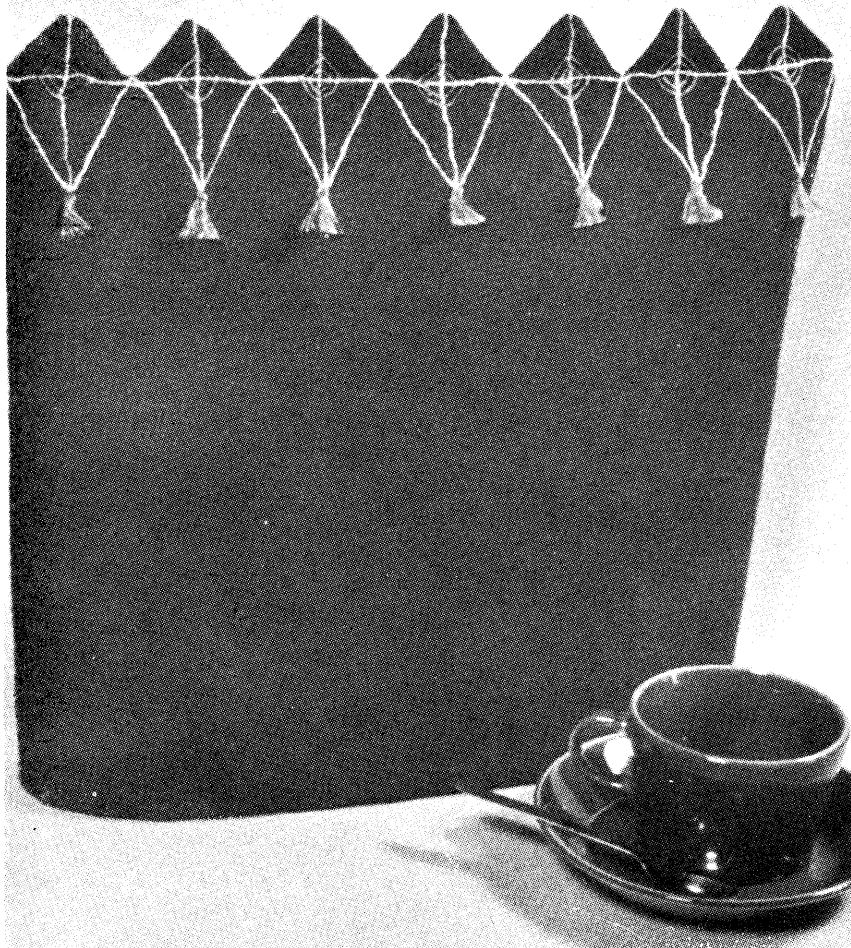
Fredshögskolans förlag:

I våldets återvändsgränd

Filip Stenson — fredsforskare, pedagog, publicist — har ägnat 25 år av sitt liv åt en antivåldskampanj, som under årens lopp avsatt viktiga spår i fredsdebatten i form av ett antal uppmärksammade böcker, av vilka den senast utgivna, "Idéernas demokrati", utkom 1960. Den röda tråden i hela hans författarskap har varit kravet på en **fredsforskning** med utgångspunkt från människans natur och utvecklingsmöjligheter.

Med sin nya bok "I våldets återvändsgränd. En studie i ömsesidighet — det ondas och det gudas" (Fredshögskolans förlag, 5: 50) vill han ge en sammanfattning av sitt program. Det är ett praktiskt handlingsprogram, som sätter ett "nyttomoraliskt" förtecken framför gamla slitna och förtunnade begrepp som gott och ont, rätt och orätt. Med omfattande beläsenhet och lysande klarhet definierar han människans situation som individ och gruppvarelse.

Filip Stensons bok vill ge ökad kunskap i för människans överlevnad vitala frågor, **den vill väcka människan till insikt om hennes enorma inneboende möjligheter**. Författaren visar hur dessa möjligheter kan utvecklas i riktning mot ett nytt sätt att tänka och handla, svarande mot den revolutionerande omgestaltning av vår livsmiljö, som är en följd

Den håller kaffet varmt!

av atomenergins frigörelse. Boken bärs upp av ett starkt positivt budskap, som kanske kan antydast så här: Förtvivla inte! Vägarna mot framtiden står öppna, blott vi är i stånd att övervinna vår inkapsling i det förflutnas falska värderingar och målsättningar.

Material: Rött linne, grovt vitt linne-garn, vit vadd och bomullsfoder. Broderiet sys med stjälkstyg. Kalkera av mönstret direkt från tidningen på tyget. Huven är egentligen avsedd för tekannan, blir den för bred för kaffekannan kan man minska antalet mönstertyper.

Svenska Kvinnors Vänsterförbund (SKV)

uppstod år 1931 och har utvecklats ur föreningen Frisinnade kvinnor, som bildades 1914. Det bygger på samarbete mellan olika åsiktsriktningar och har därvid alltid hävdat sin tro på kvinnornas särskilda uppgift för fredens sak och sin övertygelse att samhället måste omdanas till att motsvara även de kvinnliga medborgarnas behov.

SKV är sedan maj 1946 svensk sektion av Kvinnornas Demokratiska Världsförbund (KDV), som omfattar över 200 miljoner kvinnor i 80 länder. KDV och dess nationella organisationer kämpar för att vinna och praktiskt förverkliga *kvinnornas rättigheter*: rätt att rösta och att väljas, rätt till arbete, till lika lön för lika arbete och till befordran; rätt till undervisning och yrkesutbildning och till social trygghet för moder och barn.

KDV och dess nationella organisationer kämpar för att tillförsäkra *alla barn ett lyckligt liv i trygghet*; undervisning och goda bostäder, hälsovård, sund litteratur, goda fritids-sysselsättningar. KDV vill samla all världens kvinnor oberoende av hemort, ras och livsanskadning till försvar av *freden*.

Ur innehållet

Nytt år — nya fredshandlingar
De obotfärdigas förhinder
En god mor är en glad mor
Inför Kvinnornas Världskongress 1963
Neurosedynskadorna ett mene tekel
Kapplöpningen till år 2000
Fostran till fred
SISKA — en modern kvinna?
Om mamma ska orka...
Kvinnornas förmåner i den allmänna försäkringen
Kontakt med arbetslivet
Hem och hushåll, stickning och broderi, barnsida, dikt, kåseri, korsord m. m.